

VIII. Супервизија на банките и штедилниците

8.1. Банкарска супервизија

8.1.1. Регулаторна рамка на банкарската супервизија

Во текот на 2000 година продолжија реформските активности во македонското банкарство, насочени во правец на изградба на здрав, стабилен и ефикасен банкарски систем, како значаен предуслов за стабилен и одржлив развој на македонската економија. Во овој контекст, посебно треба да се истакне донесувањето на новиот Закон за банките со кој е остварено понатамошно усогласување на законската регулатива со Европските Директиви од областа на банкарството и т.н. 25 Основни принципи за ефикасна банкарска супервизија. Со имплементацијата на овој Закон и соодветните подзаконски акти се очекува:

- зголемување на привлечноста на банкарскиот систем на Република Македонија за странски инвестиции, особено од страна на странски банкарски институции;
- зајакнување на прудентните стандарди и практики во работењето на банките;
- зајакнување на корпоративното управување во банките и зголемување на ефикасноста во банкарското работење;
- зајакнување на банкарската супервизија, особено во доменот на корективните активности кои се преземаат спрема банки со констатирани проблеми во работењето, кои ја загрозуваат нивната стабилност и сигурност.

Промените содржани во Законот за банките можат да се сублимираат во следните позначајни домени:

- прецизно дефинирање на поимите банка и банкарски работи, при што банката претставува единствен субјект кој е регулиран со овој Закон;
- воспоставување на нов пристап во лиценцирањето на нови субјекти во банкарскиот систем на Република Македонија, во смисла на воспоставување на двофазна постапка на лиценцирање, намалување на износот на потребен капитал за вршење на платен промет и кредитно гаранциски работи со странство од 21 милион ДЕМ на 9 милиони ЕВРА во денарска противвредност, како и зголемување на правото за учество на поединечен акционер во сопственичката структура на банката со право на управување од 20% на 1/3;
- зајакнување на супервизорските стандарди преку кои се регулира работењето на банките во насока на остварување на бонитетно работење и изградба на здрав, стабилен и ефикасен банкарски систем;
- зајакнување на корпоративното управување во банките, преку институционализирање на нови органи во банката и прецизно дефинирање на односите меѓу Собранието, Управниот одбор, работоводниот орган, Одборот за управување со ризици и Одборот за ревизија;
- воспоставување на широк спектар на корективни мерки за надзор и санкционирање на банките кај кои се констатирани неуредности во работењето, како и зголемување на ефикасноста при “излез” на банкротизираната банка од банкарскиот систем на Република Македонија.

Врз основа на донесениот Закон за банките, во втората половина од 2000 година се презедоа интензивни активности за ревидирање на подзаконската

супервизорска регулатива во правец на нејзино усогласување со Базелските супервизорски стандарди.

Во доменот на регулативната рамка на банкарскиот и финансискиот систем во целина значајно е да се спомене донесувањето на неколку мошне значајни закони, како што се: Законот за хартии од вредност, Законот за Фондот за осигурување на депозити, Законот за договорна хипотека и Законот за изменување и дополнување на Законот за извршна постапка.

Новиот Закон за банките заедно со останатите законски решенија од оваа област, креира солидна основа за подобрување на состојбите во банкарскиот и финансискиот систем на Република Македонија и натамошно јакнење на довербата на економските субјекти во банкарскиот систем. Ефикасното искористување на домашното штедење преку интермедијаторската функција на банкарскиот систем, дава силен импулс на растот на националната економија. Оттука, успешното спроведување на реформите во банкарскиот систем е еден од столбовите на успехот на реформите на македонската економија во целина.

8.1.2. Суџервизорска функција на Народна Банка на Република Македонија

Народна банка на Република Македонија, како овластен супервизорски орган, ја остварува својата супервизорска функција на следните нивоа:

- функција на лиценцирање, преку обработка на доставените барања за издавање дозволи и согласности во согласност со законската регулатива;

- надзор на работењето на банките и штедилниците; и

- преземање корективни активности спрема банките и штедилниците.

Во рамките на активностите за лиценцирање, во текот на 2000 година, Народна банка на Република Македонија издаде дозвола за основање штедилница “Можности” д.о.о. Скопје и штедилница “Зегин Викторија и други” д.о.о. Скопје. Исто така, издадена е дозвола за отворање на претставништво на Меѓународна Комерцијална банка на Република Кина-Тајван.

Согласно Законот за Народна банка на Република Македонија и Законот за банките, како и подзаконските акти и соодветните супервизорски процедури, Народна банка на Република Македонија врши перманентен надзор на работењето на банките и штедилниците, и тоа преку:

- непосреден (целосен или делумен) надзор на работењето на банките и штедилниците;

- перманентно вонтеренско (редовно или засилено) следење на работењето на банките и штедилниците.

Во рамките на активностите за непосреден надзор, во текот на 2000 година беа извршени вкупно 55 теренски супервизорски контроли, од кои 23 супервизорски контроли на целокупното работење и 32 делумни супервизорски контроли. Притоа, со теренските супервизорски контроли беше опфатено целокупното работење на 14 банки и 9 штедилници, додека пак контроли со ограничен опсег беа извршени кај сите банки и кај 8 штедилници. Делумните супервизорски контроли на работењето на банките и штедилниците имаат за цел проверка и верификација на сознанијата

добие ни со нивното вонтеренско следење, како и проверка на спроведувањето на преземените корективни мерки од страна на Народна банка на Република Македонија.

Друг аспект на надзорната функција на Народна банка на Република Македонија претставува перманентното вонтеренско следење на работењето на банкарските институции. Надзорот над овие институции се одвива преку следење и редовни анализи на извештаите доставени од страна на банките и штедилниците, но и врз основа на сознанијата добиени од непосредните целосни или делумни супервизорски контроли. Редовниот вонтеренски надзор претставува појдовна основа за воспоставување систем на ранопредупредувачки сигнали, кои треба да сигнализираат за можните проблеми во работењето на банките и штедилниците уште во нивниот почетен стадиум. Извршените месечни и квартални анализи на работењето на поделните банкарски институции претставуваат основа за утврдување на перформансите на целокупниот банкарски систем.

Искуството покажува дека кога во банкарскиот систем на една земја се идентификуваат повеќе банки кај кои се јавуваат одредени проблеми во работењето, најфикасен метод за работа со нив, од организационен аспект, е истите да се лоцираат во посебен отсек. Основањето на Отсекот за конзервирање, мониторинг и спроведување мерки, овозможува другите отсеци во рамките на Дирекцијата за супервизија да продолжат со редовен начин на работа, кој не може да одговори на потребите за засилено следење на работењето на институциите кои бараат посебен надзор. Истовремено, Отсекот врши засилен супервизорски надзор на работењето на овие банки и предлага корективни мерки и активности за квантитативно и квалитативно подобрување на нивните перформанси, како и мерки за побрз излез од надзорот на овој отсек.

Врз основа на досегашното практично искуство и Упатството за регулирање на работењето на Отсекот за конзервирање, мониторинг и спроведување мерки, идентификувани се следните критериуми според кои една банка би можела да стане предмет на посебен, засилен супервизорски надзор и тоа:

- сумарна оценка "4" или "5", утврдена со последната непосредна контрола;
- стапка на адекватност на капитал пониска од 12%;
- констатирана сериозна повреда на законските прописи и
- ликвидносни проблеми на институцијата, манифестирани во облик на трајна неликвидност.

На крајот на 2000 година, под надзор на овој Отсек беа 8 банки, кои во своето работење покажале изразена концентрација на ризици и за кои врз основа на горенаведените критериуми беше оценето дека треба да бидат предмет на засилен надзор. Во втората половина на 2000 година, беа спроведени целосни теренски контроли во сите банки под засилен супервизорски надзор, при што кај 3 од нив беше утврден тренд на подобрување на вкупните перформанси во работењето, со што нивната сумарна оценка беше подобрена од "4" на "3". Доколку ваквиот тренд продолжи во 2001 година и овие банки потврдат дека работат во согласност со принципите на сигурност, стабилност и супервизорските стандарди, ќе дојде до нивно трансферирање во Отсекот за редовна вонтеренска супервизија, односно посебниот супервизорски надзор ќе се замени со редовен. Засиленото перманентно следење на овие банки се спроведува врз основа на анализи на редовни и вонредни извештаи доставени од страна на банките, како и со непосреден супервизорски надзор, со цел поефикасно и навремено следење на сите промени во работењето на овие институции и навремено преземање на дополнителни корективни мерки.

На крајот на 2000 година банките и штедилниците во Република Македонија ги имаа следните композитни оценки за своето работење: 1 банка и 2 штедилници се оценети со најлоша оценка "5"; 7 банки и 1 штедилница имаат композитна оценка "4", додека 7 банки и 9 штедилници имаат композитна оценка "3". Со композитна оценка "2" се оценети 5 банки и 3 штедилници, а ниту една банкарска институција нема добиено сумарна оценка "1" за своето работење.

Паралелно со супервизијата на банките и штедилниците, Народна банка на Република Македонија врши и инспекциска контрола за примена на прописите од областа на девизното работење. Така, во 2000 година беа извршени вкупно 130 инспекциски контроли. Од нив, со 14 контроли беше опфатено целокупното девизно работење на банките, 10 контроли беа спроведени на поодделни области од девизното работење на банките, 14 контроли на депонираното девизно штедење, а останатите 90 контроли се однесуваат на работењето на овластените менувачници. Најчесто, предмет на делумните контроли на институциите беше придржувањето кон изречените мерки од страна на Народна банка на Република Македонија, исполнување услови за вршење на менувачки работи, контрола на работењето со парични картички, девизен пазар, нерезидентни сметки, трансформација на старо во ново девизно штедење, контрола на депонираното девизно штедење, контрола на депонирани девизни средства и сл.

Теренските супервизорски контроли и перманентното вонтеренско следење на банките и штедилниците во Република Македонија и во 2000 година ги потврдуваат веќе констатираните проблематични сегменти од нивното работење. Имено, и понатаму, најизразени се проблемите поврзани со слабиот квалитет на активата, главно како последица на слабите кредитни процедури и политики на банките, но и на неповолните екстерни влијанија. Проблемите со квалитетот на кредитното портфолио можат неповолно да се одразат и врз ликвидносната позиција на институциите, што предизвикува потреба од користење на секундарни извори на финансирање. Неквалитетното кредитно портфолио има негативен ефект и врз профитабилноста на банките, согласно со неадекватниот обем на приходи генерирани од кредитната активност на банкарските институции, наспроти високите трошоци поврзани со неквалитетните пласмани заради законската обврска за издвојување на посебна резерва за потенцијални загуби.

8.2. Структура на банкарскиот систем на Република Македонија

На крајот на 2000 година, банкарскиот систем на Република Македонија го сочинуваа 22 банки и 19 штедилници. Притоа, 17 банки имаа т.н. големо овластување за вршење платен промет, кредитни и гаранциски работи со странство, додека дозволата за работа на останатите 5 банки се однесува за вршење банкарски работи само во земјата.

Анализата на структурните односи помеѓу двата основни сегмента на банкарскиот систем во текот на 2000 година ја потврдуваат доминацијата на банките, со оглед на нивното учество од 98,6% во вкупниот финансиски потенцијал, банките го претставуваат речиси целокупниот македонски банкарски систем. Тоа се должи на доста ограничениот делокруг на работа на штедилниците, кои согласно законската регулатива во најголем дел се упатени на работа со население.

Анализата на структурата на банкарскиот систем на Република Македонија од аспект на големината на активата на банкарските институции, ја потврдува констатацијата од претходните години, за концентрацијата на финансискиот

потенцијал кај неколку банки. Имено, петте најголеми банки во банкарскиот систем на Република Македонија, зафаќаат 72,4% од вкупната нето актива, што споредено со состојбата на 31.12.1999 година претставува пораст од 1 процентен поен. Доколку како критериум за големината на банките се земе целокупноста на нивните билансни и вонбилансни активности, повторно се потврдува доминацијата на првите пет најголеми банки чие структурното учество во банкарскиот систем на Република Македонија на 31.12.2000 година, согласно овој критериум, изнесува 73,7%. На крајот на 2000 година, петте најголемите банки во Република Македонија располагаа со 51,8% од вкупниот капитал на банките. Во споредба со крајот на 1999 година, регистрирано е зголемување на ова структурно учество за 2,9 процентни поени, односно зголемување од 9 процентни поени доколку споредбата се направи со 30.06.2000 година. Ова главно се должи на извршената докапитализација преку вложувања на странски инвеститори во две од петте најголеми банки, во второто полугодие од 2000-та година.

Континуируваниот процес на приватизација на банките во Република Македонија, како компонента на реформите на банкарскиот сектор, продолжи и во текот на 2000 година. Така, на крајот на 2000 година, степенот на приватизираност на банкарскиот капитал во Република Македонија изнесуваше 83,5% и споредено со 31.12.1999 година е повисок за 6,7 процентни поени. Доколку при анализата се исклучи банкарската институција која е целосно во државна сопственост (“Македонска банка за поддршка на развојот”), степенот на приватизираност на останатиот банкарски капитал во Република Македонија изнесува 87,8%, или 5,5 процентни поени повеќе во споредба со состојбата на 31.12.1999 година. Анализирани по поодделни банки, степенот на приватизираност се движи во интервал од 61,5% до 100%. На крајот на 2000-та година 6 банки беа 100% приватни.

Во 2000 година, значајно е да се одбележи влезот на странски стратешки инвеститори во неколку македонски банки. Вкупниот износ на странски капитал вложен во текот на 2000 година изнесува 216,7 милиони ДЕМ, од кои 97,3 милиони ДЕМ се вложувања за докапитализација на банките, додека останатиот дел беше наменет за откуп на акциите од постојните акционери. Со тоа, 2000 година беше одбележана како година со највисоки странски инвестиции во банкарскиот систем од осамостојувањето на Република Македонија. Со тоа, учеството на странски капитал во вкупниот банкарски капитал се зголеми од 19,3% (состојба на 31.12.1999 година) на 40,8% на 31.12.2000 година. Анализата по поодделни банки покажува дека странскиот капитал е присутен во 16 банки, со учество од 0,3% до 100%.

Структурните карактеристики на банкарскиот систем од регионален аспект ја потврдуваат веќе констатираната асиметричност и концентрираност на понудата на финансиски услуги во главниот град на Република Македонија. Имено, од вкупниот број финансиски институции, само 6 банки и 5 штедилници се лоцирани надвор од Скопје, од кои само 3 банки имаат овластување за вршење платен промет и кредитни работи со странство. Финансискиот потенцијал на овие 11 институции учествува со 11,6% во вкупниот финансиски потенцијал на банкарскиот систем на Република Македонија и споредено со крајот на 1999 година претставува непроменета состојба.

Постојната регионална структура се ублажува со релативно разгранетата мрежа на филијали, експозитури, шалтери, деловни единици и претставништва. На крајот на 2000 година, банките во Република Македонија имаа: 20 филијали, 89 експозитури, 8 деловни единици, 96 шалтери и 4 претставништва. Секако, треба да се имаат предвид и шалтерите на ЈП Македонски пошти со кои располага Поштенска штедилница (над 600 шалтери на целата територија на Република Македонија).

8.3. Перформанси и ризична изложеност на банкарскиот систем во Република Македонија

8.3.1. Кредитен ризик

Најзначајниот ризик со кој се соочуваат банките во Република Македонија е кредитниот ризик. Имено, во услови на неразвиеност на останатите финансиски инструменти, класичните банкарски функции на интермедијација доминираат во работењето на банките. Како последица на сеуште недоволно изградените кредитни политики, процедури и практики, состојбите во македонското стопанство, како и екстерните шокови, присутен е висок кредитен ризик во работењето на банките.

Трендот на подобрување на квалитетот на активата и намалување на преземениот кредитен ризик во работењето на банките беше прекинат во 1999 година заради воените случувања во соседството. Така, на крајот на 1999 година, учеството на високоризичните пласмани во кредитното портфолио на банките, беше вратено на нивото од крајот на првиот квартал од 1997 година. Сепак, во текот на 2000 година основните индикатори за квалитетот на активата на банките остварија подобрување, што на крајот на 2000 година резултираше со нивно приближување до нивото од пред косовската криза.

На 31.12.2000 година, вкупните побарувања и вонбилансни ставки класифицирани во ризичните категории В, Г и Д изнесува 17.615 милиони денари што претставува 34,8% од вкупната кредитна изложеност, или 94,2% од гарантниот капитал на банките во Република Македонија. За споредба, на крајот на 1999 година овој показател изнесуваше 41,3%, односно 6,5 процентни поени повеќе. Трендот на намалување, на учеството на кредитна изложеност класифицирана во ризични категории В, Г и Д во гарантниот капитал на банкарскиот систем е уште поизразен, како резултат на докапитализацијата на македонските банки и приливот на странски капитал во текот на 2000 година. Имено, на 31.12.2000 година овој показател изнесува 94,2%, што во споредба со состојбата на крајот од 1999 година (145,3%) претставува намалување за 51,1 процентен поен. Ваквите движења во 2000 година придонесоа за намалување на нивото на кредитниот ризик со кој се соочуваат банките во Република Македонија и негово приближување до нивото од пред косовската криза. Треба да се истакне дека намалувањето на нивото на лошите пласмани во текот на 2000 година е остварено паралелно со трендот на зголемување на вкупните пласмани што индицира подобрување на кредитните процедури и практики на банките. Меѓутоа, и понатаму останува констатацијата за висок кредитен ризик кај банките во Република Македонија изразен преку високото ниво на побарувањата класифицирани во ризичните категории В, Г и Д, што претставува индикатор за неефикасна алокација на ресурсите во македонската економија.

Анализата на квалитетот и структурата на кредитното портфолио, имајќи ги предвид издвоените резервации за кредитната изложеност класифицирана во ризични категории В, Г и Д, покажува дека непокриениот дел на овој сегмент од ризичната изложеност на банките изнесува 8.152 мил. денари, што е 16,1% од вкупното кредитно портфолио, односно 43,6% од гарантниот капитал на македонските банки на 31.12.2000 година. Во случај на најлошо сценарио, на целосна ненаплата на банкарските пласмани класифицирани во ризични категории В, Г и Д, тогаш 43,6% од гарантниот капитал на банките би требало да се употреби за покривање на загубите.

Стапката на ризичност на кредитното портфолио на македонските банки, која го покажува односот помеѓу пресметаните потенцијални загуби и вкупната кредитна

изложеност, на 31.12.2000 година изнесува 21,44%, што одговара на ризична категорија В (25%). За споредба, овој показател на крајот на декември 1999 година изнесувал 22,6%, а на крајот на декември 1998 година 17,5%.

8.3.2. Адекватност на капиталот / Ризик од несолвентност

Основен столб на стабилноста и сигурноста на банките претставува нивната адекватна капитализираност од аспект на можноста за апсорбирање на потенцијалните загуби при евентуална материјализација на ризиците во работењето. Ова е особено значајно поради заштита на доверителите, односно штедачите во банките и континуирано зајакнување на довербата на јавноста во банкарскиот систем. Само сигурен и стабилен банкарски систем кој ја ужива довербата на економските субјекти може да биде ефикасен интермедијатор на ресурсите на националната економија во насока на интензивирање на економскиот развој.

Трендот на пораст на вкупниот капитал во текот на 2000 година, детерминира зголемување на нивото на капитализираност и на стапката на адекватност на капиталот на банкарските институции во Република Македонија. Имено, нивото на покриеност на билансните активности со сопствени средства на банките на 31.12.2000 година изнесува 23,3%, што претставува пораст за 2,6 процентни поени во однос на 31.12.1999 година.

Исто како и стапката на капитализираност, во 2000 година и показателот кој ги поврзува сопствените средства на банките со вкупниот обем на билансни и вонбилансни активности оствари позитивни движења. Така, на крајот на 2000 година овој показател изнесуваше 19,9% и во споредба со 31.12.1999 година забележа пораст од 2,6 процентни поени.

Согласно Базелските стандарди, стапката на адекватност на капиталот е најрелеватниот показател за нивото на капитализираност на банкарските институции. Овој показател најдобро ја рефлектира капиталната позиција на банката земајќи го предвид нивото на ризик преземен во работењето. Меѓународниот стандард е утврден на минимум од 8%, што е имплементиран и во регулативата во Република Македонија.

Во текот на 2000-та година, се изврши дополнување на методологијата за пресметката на гарантниот капитал со воведување на нови капитални инструменти, како хибридниот капитални облици и субординираните депозити. Во таа смисла, се постигна целосна усогласеност во однос на структурата на гарантниот капитал со Базелската спогодба за капитал и 25-те Основни принципи за ефикасна банкарска супервизија.

На 31.12.2000 година, односот помеѓу вкупниот гарантен капитал и вкупната ризично пондерирана актива на македонските банки дава просечна стапка на адекватност на капиталот од 36,7%. На 31.12.2000 година, стапката на адекватност на капиталот на првите пет банки по големина изнесува 26,9% и во однос на просечната стапка на адекватност на капиталот на банкарскиот систем е помала за 9,8 процентни поени. Од нив, се издвојува стапката на адекватност на капиталот на првите две банки по големина, која изнесува 23,4%, што е 13,3 процентни поени пониска стапка во однос на просечната стапка на адекватност на капиталот на банкарскиот систем, односно за 3,5 процентни поени во однос на стапката на адекватност на капиталот на првите пет банки. Останатите банки, имаат просечна стапка на адекватност на

капиталот од 60% што е за 23,3 процентни поени повисока стапка во однос на просечната стапка на банкарскиот систем.

За разлика од претходните години кога стапката на адекватност на капиталот имаше благ тренд на опаѓање, од последниот квартал на 1999 година таа бележи континуиран тренд на пораст кој се задржа до крајот на 2000 година. Имено, стапката на адекватност на капиталот на 31.12.2000 година во споредба со состојбата на 30.09.1999 година, кога беше најниска, бележи пораст за 16,5 процентни поени. Споредено со декември 1999 година, порастот на овој коефициент во текот на 2000 година изнесува 7,9 процентни поени.

Сите банки во Република Македонија го исполнуваат пропишаниот минимум од 8% капитализираност. Притоа, анализирано по поодделни банки, најниската стапка на адекватност на капиталот изнесува 23%. Во однос на просечното ниво на адекватност на капиталот кое изнесува 36,7%, 6 банки имаат стапка на адекватност на капиталот која е под просечното ниво, додека останатите 16 банки рефлектираат повисока адекватност на капиталот од просечната.

8.3.3. Ликвидносен ризик

Зголемувањето на депозитниот потенцијал на банките и на нивната капитална позиција во текот на 2000 година доведе до зголемување на ликвидноста на банкарскиот систем. Учеството на ликвидната актива²⁵ во вкупната актива на банкарскиот систем на крајот на 2000 година изнесува 45,4%, или 6,5 процентни поени повеќе во однос на претходната година. Во структурата на ликвидните средства највисоко учество имаат сметките кај странски банки (64,83%), од кои најголем дел се слободни девизни средства или краткорочно орочени депозити кај странски банки.

На страната на изворите на средства, депозитите по видување и краткорочните депозити до 3 месеци, на крајот од 2000 година изнесуваат 94,2% од вкупните депозити, или 80,7% од вкупните обврски на банкарскиот систем, што во однос на минатата година претставува зголемување за 11,2, односно за 15,3 процентни поени. Динамички, во текот на целата година финансискиот потенцијал на банкарскиот систем бележеше континуиран пораст, особено на депозитите по видување и краткорочните депозити, што укажува на стабилноста на овие извори на средства.

Високата ликвидност на банките во Република Македонија во текот на 2000 година резултираше со одржување на вишок на задолжителна резерва над обврската за издвојување. Истовремено, се зголеми интересот на банките за запишување на благајнички записи кај Народна банка на Република Македонија. На Пазарот на пари беше регистрирана повисока понуда од побарувачка што резултираше со намалување на просечната каматна стапка. Во услови на висока ликвидност на банкарскиот систем, инструментите за интервенции во крајна инстанца беа користени само од неколку банки за надминување на краткорочните ликвидносни проблеми, при што имаа незначителна улога во регулирањето на ликвидноста на банкарскиот систем.

²⁵ Парични средства и салда кај Народна банка на Република Македонија, хартии од вредност со реесконт на Народна банка на Република Македонија, чекови и средства на сметките кај домашни и странски банки со рочност до три месеци

8.3.4. Анализа на профитабилноста на банките во Република Македонија и оценка на нивната ефикасност

Според завршната сметка за 2000 година, банките во Република Македонија прикажаа нето добивка во износ од 645 милиони денари, што споредено со претходната 1999 година претставува зголемување за 142 милиони денари, односно пораст од 28,3%.

Притоа, треба да се има предвид дека анализата на структурните компоненти на агрегираниот биланс на успех на македонските банки на 31.12.2000 година покажува негативен нето каматен приход по резервации од 328 милиони денари. И покрај фактот што финансискиот резултат на банките остварен од вршењето на нивната основна функција (интермедијација помеѓу финансиски суфицитарните и финансиски дефицитарните економски субјекти) со вкalkулирани расходи врз основа на потенцијалните загуби за кредитен ризик е негативна големина, сепак во текот на 2000 година беше регистриран тренд на намалување на прикажаниот негативен нето каматен приход по резервации. Така, агрегираниот биланс на успех на македонските банки на 31.12.1999 година покажа негативен нето каматен приход по резервации од 1.268 милиони денари. Ако се земат во предвид неиздвоените резерви за потенцијални загуби (вклучително и дополнително утврдената нефункционална камата) во износ од 313 милиони денари, кои се идентификувани преку теренските супервизорски надзори кои не рефлектираат во билансот на успех, тогаш нето каматниот приход достигнува негативен износ од 641 милион денари.

Од вкупно 22 банки во банкарскиот систем на Република Македонија, на 31.12.2000 година 18 банки прикажаа позитивен финансиски резултат, додека останатите 4 банки прикажаа негативен финансиски резултат. Споредено со состојбата на 31.12.1999 година, кај половина од банките е констатирано подобрување на прикажаниот финансиски резултат, односно влошување кај останатата половина.

Стапката на поврат на активата (ROAA), пресметана како однос меѓу прикажаниот финансиски резултат на банките за 2000 година и нивната просечна актива за истиот период, изнесува 0,8%, што споредено со 31.12.1999 година претставува непроменет профитабилен потенцијал на македонските банки. Според меѓународно прифатените стандарди, стапката на поврат на активата треба да се движи над 1%.

Стапката на поврат на капиталот (ROAE), пресметана како однос помеѓу прикажаната нето добивка на банките за 2000 година и просечните сопствени средства на банките во истиот период, изнесува 3,8%. И покрај евидентираните пораст од 0,3 процентни поени, споредено со 31.12.1999 година, останува констатацијата за ниски перформанси на профитабилноста на македонските банки. Меѓународниот стандард за овој показател се движи во интервалот 5%-10%.

Профитабилниот потенцијал и ефикасноста на банките може да се согледа и преку односот: оперативни трошоци / вкупно остварени приходи. На 31.12.2000 година овој показател изнесува 0,83, што значи дека за остварување на 1 денар приход на македонските банки во текот на 2000 година било потребно да се направат 0,83 денари оперативни трошоци. Притоа, во истиот период, за остварување на 1 денар приход било потребно да се направат 0,39 денари трошоци за плати.

Односот меѓу расходите направени за издвојување резервации за потенцијални загуби и нето каматниот приход изнесува 1,13 и покажува негативна маргина на остварување на нето каматен приход, односно за остварување на 1 денар нето каматен

приход во 2000 година, македонските банки било потребно да направат 1,13 денари расходи врз основа на резервации за покривање на кредитниот ризик на направените пласмани.

Подобрената ликвидност на банкарскиот систем на Република Македонија во 2000 година резултираше со постепено намалување на каматните стапки на банките. Имено, просечните номинални активни каматни стапки изнесуваа 18,9% (1,6 процентни поени пониски во споредба со 1999 година), додека номиналните пасивни каматни стапки во просек изнесуваа 11,2% годишно (или 0,3 процентни поени пониски во споредба со 1999 година). Ваквите движења на каматните стапки детерминираат намалување на каматната маргина за 1,3 процентни поени, која во 2000 година во просек изнесуваше 7,7 процентни поени. И покрај присутниот тренд на подобрување, каматните маргини се сеуште повисоки во однос на другите транзициони економии и претставуваат индикатор за недоволната ефикасност на банките во Република Македонија.

Спроведените реформите и влегувањето на странски стратешки инвеститори во банкарскиот систем во Република Македонија, се реални претпоставки за подобрување на перформансите на банкарскиот систем. Тоа треба да овозможи натамошно намалување на каматните стапки и обезбедување поголема кредитна поддршка за македонското стопанство.